

Rieten daken worden onderscheiden in traditioneel gebonden systemen met rietlatten en gesloten gebonden systemen op bijvoorbeeld (geïsoleerde) dakelementen. Het gesloten gebonden rieten dak dateert van het begin van de jaren zeventig, eerst als het zogenoemde spijkerdak, eind jaren tachtig geëvolueerd naar het huidige schroefdak. In dit artikel een verslag van het opstoppen van een van de oudere spijkerdaken, een rieten dak in Dongen uit 1978.

Tekst en beeld: Albert F. van den Hout

"Het nieuwe riet moet onder twee draden komen"

©TOON DUFFHUES

Na 38 jaar weer als nieuw

Het spijkerdak is een sporenkap waarbij op de sporen zware houten regels, zogenoemde twee en drieën (50 mm x 70 mm) werden bevestigd h.o.h. 28 cm. Op deze regels kwam een houten of asbestvrije beplating. De dikke draad (spandraad) werd met een rietnagel - een lange spijker zonder kop van Ø 4 mm met een onder een hoek van circa 45 graden gebogen bovineind - bevestigd. Dus in plaats van te binden met een binddraad werd er gespijkerd.

Dat was nog niet zo eenvoudig, de rietdekker mocht niet misslaan of te hard slaan om het riet niet te kneuzen. Bovendien moeten de spijkers in de houten regels komen en niet ertussen. Wie zo'n kap weleens aan de binnenkant heeft gezien, weet dat juist dat niet eenvoudig was. Iets anders was de massiviteit van al die houten regels in de kap.

Achtergronden spijkerdak

Het spijkerdak was destijds een spraakmakende innovatie in een zeer traditionele omgeving. In de artikelen 'Bouwfysische aspecten van rieten daken' en 'Het rieten dak aangebracht volgens het spijkerdaksysteem' uit Bouwwereld nr. 3 van 1982 en nr. 18 van 1985

beschreef ik destijds de respons in de rietdekkerij: "Binnen de vakkring wordt dit 'spijkerdak' kritisch gevolgd omdat er twijfels zijn over de duurzaamheid van het riet (verstikking), waarbij vooral zorg aanwezig is omtrent de schaduwkant (lijzijde) van het dak. De toepassing van dit dak is nog dermate kort (circa 8 jaar) dat zonder een uitgebreid onderzoek hiernaar geen conclusies mogen worden getrokken. Uit bouwfysisch opzicht echter is een dergelijke dakopbouw te prefereren, omdat ventilatieverliezen niet optreden. Wellicht kan een ontwikkeling worden ingezet naar een dakopbouw die de voordelen van beide systemen bezit en waarbij aan de beide systemen klevende nadelen tegemoet wordt gekomen.

De dikke draad met een rietnagel aan het oppervlak.

Aan het dakvenster is te zien hoe ver het dak is afgesleten.

De binding is over het hele dak zichtbaar geworden.

Na 38 jaar nog steeds geschikt om mee verder te gaan.

Gedacht wordt dan aan een stromingsdichte onderschil met een beperkte luchtsponw tussen rietbedekking en onderschil. Door een dergelijke uitvoering wordt zo tegemoetgekomen aan de overige bezwaren die bij een genagelde rietbedekking worden genoemd. Bezwaren die vooral betrekking hebben op de uitvoerbaarheid van reparaties en de beloopbaarheid en kwetsbaarheid ter plaatse van de haken.”
Dat onderzoek is in 1984 uitgevoerd door BDA en de Vakfederatie van Riet- en Strodekkers. In het artikel uit 1985 staat: “Bij de diverse inspecties aan oudere rieten daken, die volgens het spijkerdaksysteem zijn aangebracht, is vastgesteld dat de spandraad en de rietnagels in goede staat waren. Riet en spandraden waren droog.

Ook de ter controle uit het dak getrokken rietstengels verkeerden nog in een goede conditie. De door velen in de vakkring geuite angst voor verstikking van het riet is ongegrond gebleken. Als voordeel van het spijkerdak wordt ook vaak het gunstige gedrag in geval van brand genoemd. Door de stromingsdichte onderschil lijkt dit voordeel reëel, alhoewel dit niet nader is onderzocht. Opgemerkt wordt dat wel moet worden gekozen voor een brandwerende, asbestvrije onderbeplating.”

Achtendertig jaar waterdicht

Het onderhavige dak wordt al 25 jaar door Duffhues Rieten Daken uit Oosteind onderhouden. Toon Duffhues: “Rieten daken die wij hebben aangebracht of die wij in onderhoud hebben, beschouwen wij

als ‘onze’ daken. Hoewel onderhoud de eerste jaren na oplevering niet is vereist, werpen wij standaard een blik op ‘onze’ daken als we in de buurt zijn. Het onderhoud betreft controle op de functionaliteit en waterdichtheid, na verloop van tijd betreft het kleine herstellingen bij de nok en de nokvorsten, de killen, vogelschade en organische vervuiling. Dit boerderijdak is nu echt aan groot onderhoud toe omdat de slijtlaag heel dun is geworden en de rietnagels her en der in het zicht beginnen te komen en dan komt de waterdichtheid in het geding. Het dak is gemaakt met Hongaars of Oostenrijks riet. De eerste laag - de voet - is gezet met toppen dus de bovenste helft van een bos. Het dak kon namelijk niet al te dik worden gezet, omdat anders de spijkers niet lang genoeg waren.

Het nieuwe riet.

Na het opstoppen wordt het geschoonde en nieuwe riet aangedreven.

Nieuw en opgeschoond riet zorgt weer voor een frisse kleur.

Na het aandrijven gaat het gaas terug.

De onderste lagen zitten dichtter op elkaar om de onderkant stevigheid te geven en als de eerste (voet)laag te dik was, kon de tweede laag, die ongeveer 15 cm na de eerste komt, niet worden gespijkerd.”

Opstoppen

Duffhues: “Voor het opstoppen gebruiken we stevig Nederlands riet in bosjes van ongeveer 75 cm lengte. Deze bosjes snijden we uit bossen lang riet, waarbij we de bosjes met de aardeinden apart houden voor de onderzijde van het dak. Dit riet is wat harder en de vochtbelasting is aan de onderzijde van het dak het grootst. We maken het dak eerst schoon, zodat alle organische troep er vanaf is. Dan trekken we het riet uit de binding en breken het verpulverde riet aan de onderzijde ervan af.

Dat doen we steeds over vier bindingen tegelijk. Dan stoppen we zo gelijkmatig mogelijk het nieuwe riet ertussen. Dat gaat op gevoel, we hebben dit zo vaak gedaan dat je exact weet hoeveel riet er tussen moet worden gestopt. De bindingen zitten om de 28 cm, dus bij het aandrijven komt het nieuwe riet klem te zitten onder twee spandraden. We werken voor dit opstoppen het liefst met Nederlands riet vanwege de hardheid ervan. Op dit dak zijn we bezig met de nok, dat is het moeilijkste deel. Bij de nok is het riet korter, immers alles wat over de nok steekt, wordt afgesneden of afgemaaid, dus je moet oppassen, dat je het riet niet helemaal uit het dak trekt onder de binding vandaan. Verder moet je, hoe dichter je bij de nok komt, de lengte van het riet aanpassen. Want laat je het te lang,

dan stropt het tegen de binnenkant van de vorsten en is het te kort dan zit het niet voldoende onder de binddraden. Ook loop je het risico de nok te beschadigen als je te veel riet bijstopt, omdat bij het opdrijven van de ingestopte lagen het riet als een wig de vorsten kan lichten, waardoor de cementvoegen scheuren. Tot slot maken we het dak schoon van boven naar beneden en leggen de laatste hand eraan om het mooi en strak af te werken. Met periodiek klein onderhoud kan dit dak weer zo'n 15 jaar mee.”

Meer over dit onderwerp: www.dakenraad.nl onder kennisplatform/rieten daken

- 'Als je het goed doet, heb je een klant voor het leven', nr. 109, september 2012.
- 'Met gericht onderhoud blijft rieten dak tientallen jaren op kwaliteit', nr. 133, september 2016.